

ORIGINAL

2024-12-19

INDUSTRIARBETSGIVARNAS YRKANDEN I AVTAL 25

Avtalsområde:

Basindustriavtalet
(stål- och metall-, gruv-, sågverks-,
byggnadsämnes- och buteljglasindustrin samt SVEMEK)

Sveriges Ingenjörer

Industriarbetsgivarnas utgångspunkter i Avtal 25

Den internationellt konkurrensutsatta industrins förutsättningar att driva och ständigt vidareutveckla långsiktigt lönsamma, hållbara och säkra verksamheter är avgörande, inte bara för industriföretagen och dess anställda, utan även för Sverige och dess invånare.

Genom Industriavtalet är dess parter överens om att avtal som stärker industrins internationella konkurrenskraft ska träffas i rätt tid och utan stridsåtgärder. Industriavtalet bygger på förutsättningen att den nivåförändring av det sammanlagda avtalsinnehållet – otvetydigt ett kostnadsmärke uttryckt i procent i 12-månaderstakt – som parterna inom industrin kommer överens om ska vara normerande även för övriga parter på arbetsmarknaden. En väl fungerande lönebildning, i enlighet med Industriavtalets syfte, som motverkar lönedriven inflation, är den långsiktigt hållbara vägen mot konkurrenskraftiga företag och en ökad sysselsättning inom industrin samt en god utveckling av löner och villkor för de anställda.

Industriarbetsgivarna står bakom och är en av bärarna av "svenska modellen", som bland annat innebär att arbetsmarknadens parter, ej politiken, genom avtal ska reglera om löner och allmänna villkor på arbetsmarknaden. Industriavtalet och industrins normerande roll manifesterar detta.

Utifrån dessa utgångspunkter förhandlar Industriarbetsgivarna med samtliga sina motparter.

Stärkt internationell konkurrenskraft avgörande

Industriarbetsgivarnas medlemsföretag verkar och konkurrerar på en global marknad med begränsad möjlighet att prissätta sina produkter. De råvaruberoende och extremt kapitalintensiva verksamheterna går inte att omlokalisera. Därför är den internationella konkurrenskraften helt avgörande för företagens förutsättningar, utveckling och överlevnad. Industriarbetsgivarnas överordnade mål med avtalsförhandlingarna är att konkurrenskraften ska stärkas och att de avtal som träffas långsiktigt utvecklar industrin och ger möjlighet till fler industrijobb.

- Industriarbetsgivarnas medlemsföretag sysselsätter omkring 90 000 personer. Företagens betydelse för svensk arbetsmarknad, tillväxt och välfärd är dock betydligt större än så. Totalt bedöms minst 200 000 jobb, direkt eller indirekt, vara helt beroende av Industriarbetsgivarnas medlemsföretags varor och produkter. Industrin lägger grunden till värdekedjor där många branscher och företag verkar, och bidrar därigenom till skapandet av många jobb och stora värden.
- Den svenska basindustrin utgör motorn i den gröna omställningen i praktiken. Utvecklandet av nya processer och produkter, samt nya användningsområden för råvaror skapar förutsättningar att erövra nya marknader och långsiktig lönsamhet, till gagn för näringslivet, dess anställda och samhället. Pågående och framtida mycket stora investeringar från näringslivets sida kräver kapitalstarka och vinstgivande företag.
- Då medlemsföretagen i huvudsak är lokaliserade utanför storstäderna har de en direkt avgörande betydelse för hela landets utveckling. Områden utanför storstäderna är de som först drabbas om industrins konkurrenskraft inte kan upprätthållas och om företagen måste genomföra nedskärningar eller nedläggningar.
- Den exporterande sektorns bidrag till en positiv handelsbalans och det skatteunderlag som sektorn genererar direkt och indirekt är nödvändig för att kunna upprätthålla ett fungerande välfärdssamhälle.

Verksamhetsanpassade villkor

Kollektivavtalen måste vara ett robust stöd för företagen och bidra till deras konkurrenskraft.

Moderna avtal ska vara anpassade till företagets och medarbetarens villkor samt stötta företagets anpassningsförmåga. Avtalen måste vara konstruerade så att de medger en högre förändringstakt än hos konkurrenterna. Avtalen ska kunna bidra till stöd – inte hinder – vid ekonomiska svängningar och chocker. Flexibilitet avseende arbetstid, lön och ersättningar samt bemanning är i detta hänseende prioriterat. Möjligheterna till direkta överenskommelser mellan medarbetare och företag måste öka.

Bristen på tillgänglig kompetens i kombination med att kompetenskraven förändras och utvecklas i allt snabbare takt ställer särskilda krav på flexibilitet. Avtalen ska dessutom underlätta, inte hindra, att den samlade kompetensen kan användas på mest effektiva sätt, oavsett facklig tillhörighet.

Säkerhetstänk ska genomsyra verksamheterna. Den ökande användningen av droger i samhället avspeglar sig även på företagen. Parterna bör uppta diskussioner om hur man gemensamt kan bidra med stöd i arbetet mot droger på arbetsplatserna.

Det ligger såväl i företagets som i de anställdas intresse att förändra arbetstidsregler så att tillgänglig arbetstid värnas och ökar samtidigt som förutsättningar skapas för den enskilde medarbetaren att klara av arbete även i högre ålder.

Möjligheterna till tillfälliga kostnadsbesparingar med ett bibehållande av kompetensen är kritisk för industrin och behöver på flera områden förbättras. Detta kan bland annat ske genom att de lokala parternas utrymme på dessa områden att vidta sådana åtgärder stärks.

Lön och ersättningar ska kunna bestämmas utifrån företagets förutsättningar. De enskilda medarbetarnas prestationer och kompetens ska påverka lönen. På så sätt kan lönen bidra till tillväxt för företagen och gynna medarbetarnas utveckling. Generella lönedelar och individgarantier motverkar detta syfte och ska inte förekomma. Löneavtalen ska heller inte försvåra en effektiv lönebildningsprocess på företagen.

Hot om politisk inblandning

Arbetstids- och lönebildningsfrågor är nära sammankopplade och ska endast hanteras av parterna på arbetsmarknaden. Under hela Industriavtalets existens har frågor rörande arbetstider och arbetstidsförkortning diskuterats och hanterats under avtalsförhandlingarna och med beaktande av den totala kostnadsökningsramen, det vill säga inom märket. De initiativ om lagstiftad förkortning av arbetstiden som förts fram av olika aktörer är ett allvarligt angrepp mot svensk konkurrenskraft, tillväxt och ytterst den svenska modellen.

Industriarbetsgivarna kommer inte att acceptera att förkortad arbetstid genomförs lagstiftningsvägen. Om så sker, och det får genomslag i kollektivavtalen, ska avtalad arbetstidsförkortning i motsvarande mån utmönstras.

Utmanande ekonomiskt och geopolitiskt världsläge

De senaste avtalsrörelserna har genomförts i turbulenta tider. Under avtalsförhandlingarna 2023 var inflationen extremt hög och räntorna steg snabbt och mycket. Omläggningen av penningpolitiken gav resultat och inflationen har sedan dess tydligt dämpats och ligger nu omkring Riksbankens mål. Även inflationen i andra länder har dämpats. Nedgången kom till priset av en tydlig försvagning av konjunkturen i Sverige och i många andra länder, och i dagsläget befinner sig Sverige fortsatt i en lågkonjunktur.

Geopolitisk oro var en annan utmaning vid den förra avtalsrörelsen. I detta fall har situationen tyvärr förvärrats och riskerna ökat. Kriget i Europa fortsätter och oron i Mellanöstern stiger. Ett växande problem är handelspolitiken där trenden är ökad protektionism. Efter valet i USA har riskerna för världshandeln ökat genom hot om kraftigt stigande tullar i USA, vilket sannolikt medför högre tullar även i andra länder. Oförutsägbarheten kring handelspolitiken har därmed tydligt ökat. Större risker och stigande oro är faktorer som hämmar konsumtion och investeringar och därmed den ekonomiska tillväxten. Utvecklingen är mycket utmanande för ett starkt exportinriktat land som Sverige.

Fortsatt lågkonjunktur och fallande produktivitet

Sverige befinner sig i en utdragen lågkonjunktur. BNP och total industriproduktion står och stampar. Arbetsmarknaden är fortsatt svag och företagens anställningsplaner är dämpade. I takt med att inflationen har fallit tillbaka mot målet har räntorna börjat sänkas och det finns utsikter att tillväxten tar fart. Som nämnts ovan finns det samtidigt ett antal strukturella utmaningar. Sannolikt kommer konjunkturen inte vara i balans förrän tidigast under 2026.

I ett globalt perspektiv framgår att Europa halkar efter inte minst USA och Kina, om detta vittnar inte minst Mario Draghis krisrapport som presenterades under hösten. Såväl Sverige som resten av Europa har bland annat ett produktivetsproblem. Oavsett vilken mätperiod man använder är det tydligt att tillväxten i svensk produktivitet har minskat kraftigt jämfört med 00-talet. Prognoser som innebär att potentiell produktivitet växer starkare inom en nära framtid saknar belägg och framstår snarare som förhoppningar.

Trots en låg tillväxt i produktiviteten och höga arbetskraftskostnader i jämförelse med flertalet av våra konkurrentländer i Europa så har företagens konkurrenskraft kunnat upprätthållas under senare år. Detta förklaras av att den svenska kronan har försvagats kraftigt. Industrierbetsgivarnas bedömning är att kronans värde i närtid snarare kommer att "stärkas" än att sjunka. I detta sammanhang är viktigt att påminna sig om att det inte är via en svag växelkurs som det skapas långsiktigt starka och konkurrenskraftiga företag.

Sammantaget talar ekonomiska fundamenta tydligt för att kommande avtalsförhandlingar måste resultera i att en kostnadsökningstakt dämpas avsevärt och att avtalen tydligt stärker företagens konkurrenskraft.

Avtalsperiodens längd

I en osäker omvärld är långsiktiga, stabila förutsättningar typiskt sett en konkurrensfördel. Längre avtalsperioder stärker förutsättningarna för industrins lönenormerande roll i enlighet med Industriavtalets intentioner. Förutsättningen för en längre avtalsperiod är att avtalen som helhet bidrar till att stärka företagets internationella konkurrenskraft, och att avtalens innehåll givet bedömningarna om framtiden inte bidrar till osäkerhet utan till en ökad tillförsikt.

INDUSTRIARBETSGIVARNAS YRKANDEN PÅ BASINDUSTRIAVTALET (AVTALSOMRÅDE STÅL- OCH METALL-, GRUV-, SÅGVERKS-, BYGGNADSÄMNES- OCH BUTELJGLASINDUSTRIN SAMT SVEMEK)

Yrkanden mot Sveriges Ingenjörer

Kostnadskontroll, produktivitetshöjande åtgärder och främjande av företagens anpassningsförmåga på en global marknad är av avgörande betydelse för företagens överlevnad.

Industriarbetsgivarna framställer därför följande krav på förändringar. Förbundet förbehåller sig rätten att närmare precisera, komplettera och utveckla yrkandena under förhandlingarnas genomförande.

Industriarbetsgivarna ser gärna att parterna fortsätter med det harmoniseringsarbete som inleddes med skapandet av Basindustriavtalet. Industriarbetsgivarna föreslår även att parterna ser över avtalet, vid behov moderniserar språkbruket och genomför nödvändiga redaktionella ändringar i avtalstexterna.

Arbetstid

- Omvandla trevalssystemet/ATK-systemet och systemet för deltidspension till en enhetlig kompletterande pensionslösning.
- Den genomsnittliga ordinarie veckoarbetstiden för dagtid ska beräknas över en längre period än nuvarande 4 veckor (*stål- och metall, gruv, SVEMEK*).
- Lösa av nationaldagskompensationen.
- Inför möjlighet till lokal inkoppling på ToF för tjänstemän (*stål- och metall*).
- Förändra redovisningsskyldigheten avseende nyttjande av undantagsregel i dygnsvilobestämmelserna till att gälla kvartalsvis eller på annat sätt som lokala parter enas om.

Anställning

- Ta bort skyldighet att underrätta klubb inför anställning på prov.

Lön

- Utvidga möjligheten att individuellt avtala om undantag från kommande lönerevision till att gälla även tjänstemän som fått ny befattning i företaget.
- De sex månaderna innan kommande lönerevisionstillfälle, under vilka möjlighet finns att träffa överenskommelse om undantag från lönerevisionen, ska beräknas med utgångspunkt från tillträdatedatum.

INDUSTRI
ARBETSGIVARNA

- Inför en möjlighet för arbetsgivaren att slå ihop flera arbetsställen vid tillämpning av löneavtalet.
- Inför en löneavtalskonstruktion utan strukturbegreppet (*samtliga avtalsområden utom BÄF*).
- Ta bort stycket i löneavtalet avseende analys av diskriminerande eller på annat sätt omotiverade löneskillnader respektive andra sakligt omotiverade skillnader – "löneanalysen" (*samtliga avtalsområden utom BÄF*).

Övrigt

- Inför en partsgemensam tillämpningsanvisning avseende möjligheten att lokalt komma överens om en temporär nedgång i tid och lön (*sågverk, BÄF*).
- Komplettera regelverket för ersättning vid beredskap med ersättningsnivåer för arbete som inte kräver inställelse.
- Inför en reglering som fastställer tjänstemannens återbetalningsskyldighet för det fall fler betalda semesterdagar tagits ut än vad som tjänats in, då sammanfallande semesterår och intjänandeår tillämpas vid företaget.
- Följande skrivning tillförs avtalet: Den samlade kompetensen hos de anställda är viktig för företagets konkurrenskraft. Det är positivt att en anställd innehar kompetens även för arbetsuppgifter utanför det avtalsområde denne är anställd inom. På grund av detta förekommer att anställda tillfälligtvis utför arbetsuppgifter utanför deras huvudsakliga avtalsområde.
- Komplettera avtalet med en timlönereglering inklusive reglering av semesterersättning.

Stockholm den 19 december 2024

Per Hidesten